

EDUSKUNNAN VASTAUS 163/2006 vp

Hallituksen esitys vuoden 1989 kansainvälisen meripelastusyleissopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja merilain muuttamisesta, sekä vuoden 1910 erinäisten meriapua ja meripelastusta koskevien määräysten yhdenmukaistuttamisesta tehdyn kansainvälisen sopimuksen irtisanomisen hyväksymisestä

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä vuoden 1989 kansainvälisen meripelastusyleissopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja merilain muuttamisesta, sekä vuoden 1910 erinäisten meriapua ja meripelastusta koskevien määräysten yhdenmukaistuttamisesta tehdyn kansainvälisen sopimuksen irtisanomisen hyväksymisestä (HE 97/2006 vp).

Valiokuntakäsittely

Liikenne- ja viestintävaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LiVM 19/2006 vp).

Päätös

Eduskunta on

hyväksynyt Lontoossa 28 päivänä huhtikuuta 1989 tehdyn vuoden 1989 kansainvälisen meripelastusyleissopimuksen,

hyväksynyt tehtäväksi yleissopimuksen 30 artiklan 1 kappaleen d kohdan mukaisen varauman, jonka mukaan Suomi ei sovel-la yleissopimusta silloin, kun kyseessä oleva omaisuus on merenkulun kulttuuri-perintöä, jolla on esihistoriallista, arkeo-logista tai historiallista arvoa, ja se si-jaitsee merenpohjassa, ja

hyväksynyt Brysselissä 23 päivänä syyskuuta 1910 tehdyn kansainvälisen sopi-muksen erinäisten meriapua ja meripe-lastusta koskevien määräysten yhdenmu-kaistuttamisesta irtisanomisen.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

vuoden 1989 kansainvälisen meripelastusyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lontoossa 28 päivänä huhtikuuta 1989 tehdyn vuoden 1989 kansainvälisen meripelastusyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä heinäkuuta 1994 annetun merilain (674/1994) 9 luvun 3 §:n 1 kohta, 14 luvun 66 §:n 2 momentti, 16 luku ja 19 luvun 1 §:n 1 kohta sekä
lisätään 21 lukuun uusi 3 b § seuraavasti:

9 luku

Yleiset säännökset vastuun rajoittamisesta

3 §

Saamiset, joita vastuunrajoitus ei koske

Oikeus vastuunrajoitukseen ei koske:

1) pelastuspalkkiota 16 luvun 9 §:ssä tarkoitettu erityiskorvaus mukaan lukien, yhteisestä haverista suoritettavaa osallistumismaksua tai sopimukseen perustuvaa korvausta 2 §:n 1 momentin 4, 5 tai 6 kohdassa tarkoitettusta toimenpiteestä;

14 luku

Aluksen rahtaus

66 §

Yhteinen haveri ja meripelastus

Aikarahdinottaja saa ilman aikarahdinantajan suostumusta pelastaa henkilöitä. Hän saa myös pelastaa aluksia tai muuta omaisuutta, jollei se

ole kohtuutonta aikarahdinantajalle. Aikarahdinottajan osuudesta 16 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuun nettopelastuspalkkioon sekä vastaavasti 16 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun erityiskorvaukseen aikarahdinantaja saa yhden kolmasosan.

16 luku

Meripelastus

1 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *meripelastuksella* toimenpidettä, johon ryhdytään haaksirikkoutuneen tai vaarassa olevan aluksen tai muun omaisuuden avustamiseksi kulkuvesillä;

2) *aluksella* vesikulkuneuvoa ja purjehduskelpoista laitetta;

3) *omaisuudella* omaisuutta, jota ei ole pysyvästi ja tarkoituksella kiinnitetty rantaan;

4) *ympäristölle aiheutuvalla vahingolla* pilaantumisesta, saastumisesta, tulipalosta, räjähdyksestä tai muusta vastaavasta vakavasta tapahtumasta aiheutuvaa huomattavaa fyysistä vahinkoa ihmisen terveydelle, meren eliöstölle

taikka luonnonvaroilta rannikko- tai sisävesillä taikka niihin liittyvillä alueilla.

2 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan, kun meripelastusta koskevaa riita-asiaa käsitellään suomalaisessa tuomioistuimessa tai välimiesmenettelyssä Suomessa.

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun sekä pelastetulla että pelastustyön suorittaneella aluksella on sama omistaja.

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan viranomaisen suorittamaan tai valvomaan meripelastukseen vain siltä osin kuin niistä ei säädetä tai määrätä muualla. Tällaiseen meripelastukseen osallistuneella meripelastajalla on kuitenkin oikeus pelastuspalkkioon tai erityiskorvaukseen tämän luvun säännösten mukaisesti.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta kiinteisiin tai kelluviin alustoihin eikä siirrettäviin merenpohjan porausyksiköihin silloin, kun tällaiset alustat tai yksiköt ovat määräpaikallaan ja niitä käytetään merenpohjan mineraalivarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen tai tuottamiseen.

Tämän luvun säännöksiä ei myöskään sovelleta muinaismuistolaisissa (295/1963) tarkoitettuihin aluksiin ja omaisuuteen, jollei siitä ole erikseen sovittu.

3 §

Sopimusvapaus, sopimuksentekovaikkuus ja sopimuksen sovittelu

Tämän luvun säännöksistä voidaan sopimuksin poiketa. Sopimuksella ei voida kuitenkaan rajoittaa meripelastajan, aluksen päällikön, laivanisännän taikka aluksen tai muun omaisuuden omistajan tämän luvun säännösten mukaista velvollisuutta estää tai rajoittaa ympäristölle aiheuttamia vahinkoja. Jäljempänä 11 §:n 5 momentissa säädetään eräiden pelastuspalkkion jakamista koskevien sopimusten pätevydestä.

Aluksen päälliköllä on oikeus tehdä meripelastussopimus aluksen omistajan puolesta. Aluksen omistajalla, laivanisännällä ja päälliköllä on oikeus kullakin erikseen tehdä meripelastussopimus aluksella olevan tai siellä olleen omaisuuden omistajan puolesta.

Meripelastusta koskevaa sopimusta tai tällaisessa sopimuksessa olevaa ehtoa voidaan kohtuullistaa tai jättää se huomioon ottamatta, jos sopimus on tehty painostuksen tai vaaran vaikutuksen alaisena ja sopimus tai sen ehto on kohtuuton taikka jos sopimuksen mukaisen pelastuspalkkion tai erityiskorvauksen määrä ei ole kohtuullisessa suhteessa suoritettuun meripelastustyöhön.

Mitä 10 §:n 3 momentissa säädetään, noudatetaan silloinkin, kun pelastamisesta on tehty sopimus.

4 §

Meripelastajan, omistajan, laivanisännän ja päällikön velvollisuudet

Meripelastaja on aluksen omistajaan ja laivanisäntään sekä muun meripelastuksen kohteena olevan omaisuuden omistajaan nähden velvollinen:

1) suorittamaan meripelastustyön asianmukaista huolellisuutta noudattaen;

2) noudattamaan meripelastustyön aikana asianmukaista huolellisuutta estääkseen tai rajoittaakseen ympäristölle aiheuttamia vahinkoja;

3) pyytämään muiden meripelastajien apua aina, kun olosuhteet sitä kohtuudella edellyttävät; ja

4) sallimaan muiden meripelastajien osallistua pelastustoimintaan, jos aluksen omistaja, laivanisäntä tai päällikkö taikka muun vaarassa olevan omaisuuden omistaja sitä häneltä pyytää ja pyyntöä on pidettävä kohtuullisena; jos osoitetaan, että tällainen pyyntö oli kohtuuton, muiden osallistuminen ei vaikuta pelastuspalkkion suuruuteen.

Aluksen omistaja, laivanisäntä, päällikkö ja muun meripelastuksen kohteena olevan omai-

suuden omistaja on meripelastajaan nähden velvollinen:

1) toimimaan täydessä yhteistyössä meripelastajan kanssa meripelastustyön aikana;

2) noudattamaan meripelastustyön aikana asianmukaista huolellisuutta estääkseen tai rajoittaakseen ympäristölle aiheutuvia vahinkoja; ja

3) meripelastajan perustellusti sitä pyytäessä ottamaan vastaan pelastetun aluksen tai muun omaisuuden sen jälkeen kun se on saatettu turvaan.

5 §

Oikeus pelastuspalkkioon

Meripelastajalla on oikeus pelastuspalkkioon, jos meripelastus oli tuloksellinen. Pelastuspalkkiota ei saa määrätä suuremmaksi kuin pelastetun aluksen ja muun omaisuuden arvo on. Pelastuspalkkioon ei lueta korko- ja oikeudenkäyntikuluja.

Ihmishengen pelastaminen ei sinällään oikeuta pelastuspalkkioon. Meripelastustilanteen yhteydessä ihmisiä pelastaneella on kuitenkin oikeus kohtuulliseen osuuteen meripelastajalle kuuluvasta pelastuspalkkiosta tai erityiskorvauksesta.

Edellä 1 momentin estämättä voidaan esittää vaatimuksia 9 §:ssä tarkoitetusta erityiskorvauksesta.

6 §

Pelastuspalkkion suuruuden määrittäminen

Pelastuspalkkion suuruus on määrättävä sel-laiseksi, että se kannustaa pelastustoimintaan ja ottaen huomioon seuraavat seikat:

1) pelastetun aluksen ja muun omaisuuden arvo;

2) meripelastajien taito ja ponnistelut aluksen ja muun omaisuuden meripelastuksessa sekä ihmishengen pelastamisessa;

3) meripelastajien taito ja ponnistelut ympäristölle aiheutuvien vahinkojen estämiseksi ja rajoittamiseksi;

4) missä määrin meripelastajat ovat onnistuneet;

5) vaaran luonne ja vakavuusaste;

6) meripelastajien käyttämä aika ja heille aiheutuneet kustannukset ja menetykset;

7) meripelastajien riski joutua korvausvelvolliseksi ja muut riskit, joille meripelastajat tai heidän varusteensa ovat altistuneet;

8) pelastustoiminnan nopeus;

9) pelastustoimintaan tarkoitettujen alusten tai muiden varusteiden saatavuus ja käyttö;

10) meripelastajien varusteiden valmiustila ja tehokkuus sekä varusteiden arvo.

7 §

Vastuu pelastuspalkkiosta

Aluksen omistajan sekä muun omaisuuden omistajan on maksettava pelastuspalkkio suhteessa heille kuuluvan pelastetun omaisuuden arvoon.

8 §

Pelastuspalkkion jakaminen usean meripelastajan kesken

Jaettaessa pelastuspalkkiota usean meripelastajan kesken tulee 6 §:ssä mainitut seikat ottaa huomioon.

9 §

Erityiskorvaus

Jos meripelastajan pelastustoimet ovat kohdistuneet alukseen, joka itse tai jonka lasti on uhannut aiheuttaa vahingon ympäristölle, meripelastajalla on oikeus saada erityiskorvaus kustannuksistaan aluksen omistajalta ja laivanisännältä. Erityiskorvausta maksetaan kuitenkin vain siltä osin kuin korvaus ylittää 6 §:n mukaisesti määräytyvän pelastuspalkkion.

Jos meripelastaja on 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa estänyt ympäristölle aiheutuvan vahingon syntymisen tai rajoittanut sitä, voidaan erityiskorvausta korottaa määrällä, joka

vastaa enintään 30 prosenttia meripelastajan kustannuksista. Jos harkitaan kohtuulliseksi, korvausta voidaan kuitenkin korottaa enintään 100 prosenttiin meripelastajan kustannuksista. Tällöin tulee ottaa huomioon 6 §:ssä mainitut seikat.

Meripelastajan kustannuksilla tarkoitetaan meripelastajalle meripelastustyöstä aiheutuneita kohtuullisia kuluja ja kohtuullista korvausta pelastustoimissa perustellusti käytetyistä varusteista ja henkilökunnasta. Korvausta määrättäessä on otettava huomioon 6 §:n 8—10 kohdassa mainitut seikat.

Jos meripelastaja on ollut huolimaton, eikä sen vuoksi ole estänyt tai rajoittanut ympäristölle aiheutuvaa vahinkoa, voidaan erityiskorvaus evätä häneltä osittain tai kokonaan.

10 §

Oikeus korvaukseen eräissä tapauksissa

Sillä, joka toimii ennen vaaran syntymistä tehdyn sopimuksen mukaisesti, on oikeus pelastuspalkkioon tai erityiskorvaukseen vain, jos suoritettavat toimenpiteet ovat olleet sellaisia, ettei niiden kohtuudella voida katsoa kuuluvan sopimuksen täyttämiseen.

Sillä, joka on aluksen omistajan, laivanisännän tai päällikön nimenomaisesti ja perustellusta kiellosta huolimatta osallistunut meripelastukseen, ei ole oikeutta pelastuspalkkioon eikä erityiskorvaukseen. Oikeutta pelastuspalkkioon tai erityiskorvaukseen ei ole myöskään, jos muun vaarassa olevan omaisuuden, joka ei ole eikä ole ollut aluksella, omistaja on nimenomaisesti ja perustellusti kieltänyt osallistumisen meripelastukseen.

Pelastuspalkkio tai erityiskorvaus voidaan evätä kokonaan tai osittain, jos meripelastus on aiheutunut tai vaikeutunut meripelastajan virheen tai laiminlyönnin seurauksena taikka jos meripelastaja on meripelastuksen yhteydessä syyllistynyt petokseen tai muuhun vilpilliseen tekoon.

11 §

Pelastuspalkkion jakaminen laivanisännän ja miehistön kesken

Jos Suomessa rekisteröity alus on pelastanut matkalla jotakin, pelastuspalkkiosta on ensin suoritettava korvaus siitä vahingosta, joka meripelastuksen johdosta on aiheutunut alukselle, lastille tai jollekin muulle aluksessa olevalle omaisuudelle, korvaus sellaisista polttoaineesta sekä päällikön ja miehistön palkoista ja muonituksesta aiheutuneista kustannuksista, jotka ovat syntyneet meripelastuksen johdosta, sekä 3 momentissa tarkoitettu korvaus.

Pelastuspalkkion jäljelle jäävästä osasta (*nettopelastuspalkkio*) laivanisäntä saa kolme viidesosaa ja jäännöksestä päällikkö yhden kolmasosan ja varsinainen miehistö kaksi kolmasosaa. Miehistön osuus jaetaan heille heidän palkkauksensa mukaisessa suhteessa. Päällikön osuuden on kuitenkin aina oltava vähintään kaksi kertaa niin suuri kuin korkeimmin palkatun merimiehen osuus on. Aluksessa oleva luotsi saa osuuden pelastuspalkkiosta niin kuin hän kuuluisi miehistöön ja, jollei hän ole laivanisännän palveluksessa, saisi samansuuruista palkkaa kuin ylin perämies.

Jos merimies on erittäin ansiokkaasti osallistunut meripelastukseen tai antautunut erityiselle vaaralle alttiiksi, hänelle voidaan myöntää korvausta 2 momentissa säädetyn osuuden lisäksi. Merimiehen, joka esittää tällaisen korvausvaatimuksen, on kolmen kuukauden kuluessa meripelastuksen päättymisestä ilmoitettava siitä laivanisännälle tai päällikölle.

Jos erityiset syyt, kuten aluksen matkan tarkoitus tai aluksen palveluksessa oleville suoritettavan palkan tai korvauksen laskemistapa, antavat aihetta, voidaan pelastuspalkkiot jakaa muulla kuin 1—3 momentissa säädetyllä tavalla.

Sopimus, jonka mukaan päällikölle tai miehistölle suoritetaan pienempi osuus aluksella mahdollisesti ansaittavasta pelastuspalkkiosta kuin mitä edellä tässä pykälässä säädetään, on mitätön, jollei kyseessä ole alus, joka harjoittaa meripelastusta ja on erityisesti sitä varten varustettu tai jollei kyseessä ole tiettyä pelastustyötä

koskeva sopimus, joka on tehty ottokatselmuksen yhteydessä.

Tämän pykälän säännöksiä sovelletaan Suomen valtion alukselle kuuluvan pelastuspalkkion jakamiseen silloinkin, kun alusta käytetään yksinomaan valtion muuhun kuin kaupalliseen tarkoitukseen. Päällikön osuus pelastuspalkkiosta suoritetaan kuitenkin aluksen päällikön esimiehelle tai tämän vertaiselle, jos tämä on ottanut itselleen aluksen päällikkyyden pelastukseen ryhtyttyessä. Aluksen vakinainen päällikkö saa palkkio-osuutensa miehistölle tulevasta osuudesta palkkauksensa mukaisessa suhteessa. Valtio voi luopua pelastuspalkkiosta kokonaisuudessaan joutumatta vastuuseen aluksessa olevia kohtaan. Aluksessa oleville tulevan pelastuspalkkion osuuden jakamisessa huomioon otettavasta palkkauksesta, osuuden jakamisesta valtion eri alusten kesken sekä alukselle tulevasta pelastuspalkkiosta luopumisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Muualla kuin Suomessa rekisteröityyn alukseen sovelletaan pelastuspalkkion jakamisessa sen valtion lainsäädäntöä, jossa alus on rekisteröity. Jos meripelastusta ei ole suoritettu aluksesta, pelastuspalkkio jaetaan sen lainsäädännön mukaisesti, jota sovelletaan meripelastajan ja tämän palveluksessa olevien väliseen sopimukseen.

12 §

Vakuus

Tämän luvun säännösten nojalla maksuvelvollisen on meripelastajan pyynnöstä asetettava vakuus pelastuspalkkion ja erityiskorvauksen maksamisesta. Vakuuden on katettava myös korot ja oikeudenkäyntikulut. Kun tällainen vakuus on asetettu, meripelastaja ei saa vedota meripanttioikeuteen pelastuspalkkiovaatimusten osalta.

Pelastetun aluksen omistajan ja laivanisännän on myötävaikutettava siihen, että lastin omistaja asettaa ennen lastin luovuttamista vakuuden häneen kohdistuvien vaatimusten varalle. Vakuuden on katettava korot ja oikeudenkäyntikulut.

Pelastettua alusta tai muuta pelastettua omaisuutta ei saa ilman meripelastajan suostumusta siirtää siitä satamasta tai paikasta, jonne omaisuus ensimmäiseksi on viety meripelastuksen jälkeen, ellei vakuutta meripelastajan vaatimusten turvaamiseksi ole asetettu.

Jos alus sen vuoksi, että pelastaja kieltäytyy hyväksymästä tarjottua vakuutta, joutuu viipymään tai omaisuuden omistaja ei saa omaisuutta haltuunsa, mutta tarjotun vakuuden katsotaan olleen riittävä ja turvaava, pelastajan on korvattava kaikki näin aiheuttamansa vahinko.

13 §

Ennakkomaksu

Tuomioistuimien tai välimiesoikeus, joka on toimivaltainen käsittelemään meripelastajan vaatimuksia, voi meripelastajan pyynnöstä väliaikaisesti määrätä, että pelastuspalkkiosta tai erityiskorvauksesta on maksettava kohtuullinen ennakko. Asian luonteen niin vaatiessa voidaan tällaisen ennakon ehdoksi asettaa, että meripelastaja asettaa vakuuden vastaanotettavalle määrälle taikka muita olosuhteisiin nähden kohtuullisia ehtoja.

14 §

Lastiin kohdistuva pelastuspalkkiovaatimus

Milloin alus on pelastanut toisen saman omistajan aluksen tai sen lastia, pelastetun aluksen päällikkö ei saa edustaa lastin omistajaa, kun lastista haetaan pelastuspalkkiota.

Jollei heti saada selvyttä, kenen lasti on, tuomioistuimen tulee pelastajan tai vakuutusenantajan pyynnöstä määrätä esteetön ja asiantunteva uskottu mies edustamaan lastin omistajaa kaikessa, mikä koskee lastiin liittyviä pelastuspalkkiovaatimuksia. Sama on voimassa, jos lastin omistajaa ei ilman vaikeuksia tai ajanhukkaa voida tavoittaa.

15 §

Valtion omistamat ja humanitaariset lastit

Tämän luvun säännökset eivät oikeuta vie-
raan valtion omistaman lastin takavarikkoon tai
muihin lastia koskeviin turvaamistoimenpitei-
siin, jos lastia käytetään yksinomaan muita kuin
kaupallisia tarkoituksia varten ja se nauttii meri-
pelastuksen aikana kansainvälisen oikeuden
yleisesti tunnustettujen periaatteiden mukaista
koskemattomuutta.

Tämän luvun säännökset eivät oikeuta sellai-
sen lastin, jonka jokin valtio on lahjoittanut hu-
manitaarista tarkoitusta varten, takavarikkoon
tai muihin sitä koskeviin turvaamistoimenpitei-
siin, jos kyseinen valtio on sitoutunut maksa-
maan lastin pelastustoimista.

19 luku

Saatavan vanhentuminen

1 §

Saatavan vanhentuminen

Kanne maksun saamiseksi seuraavista saata-
vista on, riippumatta siitä, onko vastuu rajoitet-
tu tai rajoittamaton, pantava vireille:

1) pelastuspalkkiota tai 16 luvun 9 §:ssä tar-
koitettua erityiskorvausta koskevasta saatavasta
kahden vuoden kuluessa siitä, kun pelastustoimi
päätyi ja 16 luvun 11 §:n mukaista pelastus-
palkkion osuutta koskevasta saatavasta vuoden

kuluessa siitä, kun asianomainen on saanut lai-
vanisännältä ilmoituksen pelastuspalkkion ja
osuuden suuruudesta; se, jota kohtaan vaatimus
on tehty, voi kuitenkin kanneajan kuluessa pi-
dentää tätä aikaa ilmoittamalla siitä vaatimusten
esittäjälle;

21 luku

**Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeuden-
käynti merioikeusjutuissa**

3 b §

Toimivaltainen merioikeus pelastustoimissa

Sen lisäksi, mitä 3 §:ssä säädetään, kanne 16
luvun mukaisen pelastuspalkkion tai erityiskor-
vauksen määrittämisestä tai jakamisesta voidaan
nostaa merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä,
jossa meripelastus suoritettiin tai jossa pelastet-
tu omaisuus tuotiin maihin.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kanne koskee
meripelastustyötä, joka on suoritettu muualla
kuin Suomessa, voidaan kanne 3 §:ssä säädetyn
lisäksi nostaa Helsingin käräjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan valtioneuvoston ase-
tuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin so-
pimuksiin ja aloitettuihin pelastustöihin sovelle-
taan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollei-
ta säännöksiä.

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2006